

ARXIU / RAFA GIL

La mare de totes les indústries

“Les velles artesanies perduraven amb una encoratjadora solvència”: amb aquesta frase comentava Fuster el procés de revolució industrial valenciana, que mercès a aquesta particularitat ha restat al marge de les grans empreses, però també de les crisis.

Quin és l'origen dels gremis artesans? Si bé hi ha historiadors de l'economia que assenyalen Roma i l'església com a via de comunicació d'aquesta institució clau en l'estructura social europea, la ciutat de València té aquest aspecte molt ben datat: va ser l'any 1329 quan el monarca Alfons el Franc atorgava els privilegis mercès als quals sorgirien una mena d'associacions mutualistes, diríem que professionals, anomenades confraries i almoines, que llavors facilitaven serveis tècnics, assistencials i religiosos; siga com siga, haurem d'anar al segle XV per trobar uns gremis que, regits per ordenances formals i rigorosament jerarquitzats en mestres, oficials i aprenents, havien esdevingut corporacions laborals fàctiques amb autoritat pròpia. Vinculats, sempre, al municipi.

El departament d'artesanía de la Conselleria d'Indústria i Comerç de la Generalitat valenciana compta, en l'actualitat, 2.343 unitats artesanals, però adverteix alhora que hi ha més de 9.000 tallers fora del cens que elabora la comissió formada per aquesta conselleria, les Cambres de Comerç del País Valencià i uns sis membres més en representació del sector gremial.

D'aquest magma, arrancava el segle passat la reconversió de la indústria valenciana, amb dos grans llasts: d'una banda, la influència

aclaparadora de la producció d'una primera matèria, que havia de ser considerada com l'eix transversal en la riquesa simbòlica valenciana, això és, l'agricultura; d'altra, la defecció de la capital, València, i de la seua metròpoli en

veres o les fàbriques de llums, han resistit amb solidesa davant greus crisis dels sectors gràcies al seu alt component artesanal, van obrir el pas d'una visió global que, avui, abasta matisos que varien la versió oficial.

Indústries com les conserveres o les fàbriques de llums, deuen la supervivència al seu alt component artesanal.

el paper de focus industrialitzador que n'estenguera la nova era arreu del país.

En els darrers anys, estudis com *Indústria i territori* que el professor Antoni Presència ha centrat en la comarca de l'Horta, revelen fins a quin punt aquestes premisses poden ser confirmades i, alhora, fins a quin punt aquesta marca inicial ha significat desavantatges i avantatges per a la modernització productiva valenciana. De moment, conclusions com les que indiquen que algunes indústries, les conser-

De la 'revolució de l'aiguardent'. La dimensió del sistema econòmic comarcal, i de molts dels processos fabrils, de començaments del nou-cents és, fonamentalment, familiar. Simptomàticament, l'estat actual del panorama empresarial a València i la seua comarca en manté aquesta descripció: “l'heterogeneïtat de la producció, l'abundància del minifundisme empresarial de caràcter familiar i la incapacitat d'organització sectorial” en són trets, segons afirma Antoni Presència. “La peculiaritat de l'artesanía valenciana és, en efecte —comenta per a EL TEMPS el cap del departament d'artesanía de la Generalitat, Víctor Garcia—, que en gairebé tots els sectors i en tots els oficis hi ha artesans, i que al llarg del territori valencian, l'activitat està molt concentrada en zones segons el tipus de producte que ofereix.”

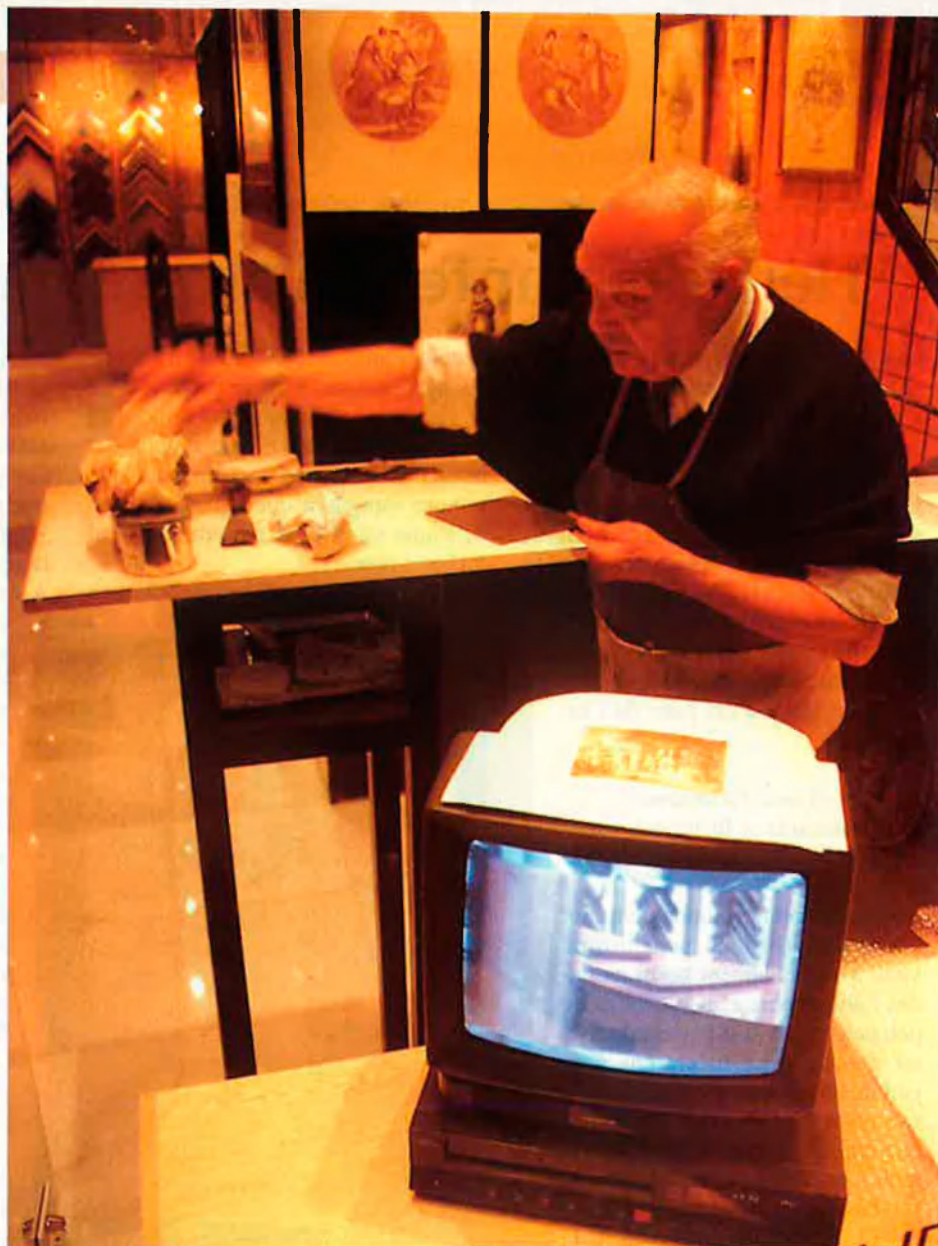
Les produccions artesanals més importants al País Valencià són les que corresponen a la ceràmica, la fusteria, la marroquineria, la joieria i l'orfebreria, el vímet i el jonc, la sastreria, l'enquadernació i la

panificació. I justament en aquestes activitats hi ha, d'acord amb la memòria econòmica de l'any 1995 publicada pel Consell Econòmic i Social, 26.897 empreses valencianes, és a dir, un 11,13% del teixit industrial que només supera el comerç i segueix per sota el sector de la construcció.

El llegat més decisiu per a la incipient indústria del XIX va ser el desenvolupament agrícola, dèiem, que provocà l'aparició de productors manufactureres, les quals, representant el fil destriat per Antoni Presència, "incideixen sobre l'activitat artesanal." Una de les seues primeres manifestacions va ser l'anomenada "revolució de l'aiguardent", això és, l'onada fabril de licors i aiguardents que actuà com un dels més rellevants revulsius per dinamitzar l'agricultura comercial valenciana. Ni la malaltia de la fil·loxera, que envaï les vinyes entre els anys 1904 i 1920, no aconseguí enfonsar licoreries i destil·leries, que ens han pervingut fins avui amb l'Anís Costa d'Albal o l'Anís Ríos de Silla. En aquest mateix sentit, trobem fàbriques artesanals de productes de neteja com ara sabons i lleixius que han estat els precedents d'indústries químiques del ram dels detergents i els tints, això és, els Maslímp o els Bilore de Beniparrell.

Llums i mobles. Hi ha en aquests moments dades, per tant, molt significatives del pes que l'artesania ha mantingut de forma inamovible durant el creixement industrial de la capital valenciana i la seua àrea d'influència; així, les que provenen del fet que, en el cas de les conserveres i productores de suc —que donaven eixida a la taronja de baixa qualitat—, si entre els anys 1968 i 1979 desapareixen fins el 38% del gruix total, les que superen aquesta duríssima crisi "ho deuen al seu tarannà artesanal i a una conjuntura favorable basada en els baixos preus de les matèries primeres i en els alts preus del mercat", en paraules d'Antoni Presència.

El ram dels llums permet de projectar-hi la mateixa hipòtesi: "El tipus d'indústria dedicada a aquesta

activitat acostuma a ser bastant petita i d'arrelament molt fort, tot i que és veritat que la gran component artesanal del procés productiu, i també la diversitat, han possibilitat la proliferació i la pervivència de tallers menuts", tallers que, amb l'important prestigi de què gaudeix la fosa usada en la lampisteria valenciana al si dels mercats exteriors, poden afrontar la competència més industrial i barata de Centreuropa i la més orientada al disseny d'Itàlia. La fabricació de somiers, matalassos, carrosseries i productes diversos de ferreteria, són altres elements d'aquesta producció.

En iniciar-se la dècada dels anys seixanta, el sector del moble, paradigmàtic a la comarca de l'Horta, se sustentava encara sobre una infinitat de tallers artesanals, a més a més d'empreses de volum molt

mins que, d'altra banda, tenien un grau de mecanització baix. De nou, assaonat per aquesta teranyina d'artesans, els anys setanta seran testimonis del primer boom de la indústria del moble. "La qüestió és que fins a l'actualitat —explica Antoni Presència— aquest ram continua situat en un minifundisme que facilita l'aprofitament ràpid dels beneficis de l'empresa innovadora, en la mesura que es llancen a la producció d'un article quan té l'èxit assegurat."

És aquest l'atzucac de la industrialització de l'àrea d'influència de la capital valenciana? La resposta podria ser la posada en marxa de mesures polítiques econòmiques a petita escala, una planificació que encara resta sense assajar.

Les produccions artesanals més importants al País Valencià són les de la ceràmica, la fusteria, la marroquineria, la joieria i l'orfebreria, el vimet i el jonc, la sastreria, l'enquadernació i la panificació. Les empreses relacionades amb aquesta activitat, vora 27.000, superen l'11% del teixit industrial valencianà. (Foto: Arxiu Rafa Gil)

Victorià Jiménez